

Facultatea de Științe Politice
Școala Națională de Studii Politice și Administrative

**Centrul
Step by Step**

**SECTORUL EDUCAȚIONAL
ROMÂNESC ȘI COVID - 19**

**SCENARII ȘI RISCURI PENTRU
2020-2021**

STUDIU DE POLITICI EDUCAȚIONALE

BUCUREȘTI, 2020

MOTTO:

Succesul anului școlar 2020-2021 va fi dat deopotrivă de starea de sănătate și de angajamentul conjugat pentru a continua învățarea sub toate formele ei.

CUPRINS

- ARGUMENT
- SISTEMELE DE EDUCAȚIE ȘI EPIDEMIA COVID-19
- CONTINUAREA ÎNVĂȚĂRII: MODELE ȘI PRACTICI INTERNAȚIONALE
- SISTEMUL DE EDUCAȚIE DIN ROMÂNIA ȘI CRIZA PANDEMICĂ
- ANALIZA DE RISC PRIVIND ÎNCEPEREA ANULUI ȘCOLAR ÎN ROMÂNIA
- PERCEPȚII ASUPRA RISCURILOR ÎN SECTORUL EDUCAȚIONAL
- ÎN LOC DE CONCLUZII
- SURSE
- PREZENTAREA PARTENERILOR ȘI A ECHIPEI DE CERCETARE

ARGUMENT

Având în vedere decizia Guvernului României de a deschide noul an școlar cu prezența fizică a copiilor și elevilor începând cu 14 septembrie 2020 în toate instituțiile de învățământ preuniversitar din țară, studiul de față își propune să evalueze riscurile pentru procesul educațional și pentru starea de sănătate a elevilor, a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic din sistem, pentru comunitățile locale și pentru societatea românească în general.

Guvernul a adoptat, la deschiderea anului școlar 2020-2021, soluția recomandată de către organizațiile internaționale și de către numeroase entități din educație și cercetare, respectiv aceea a descentralizării și delegării competențelor și deciziilor la nivel regional și local. O soluție viabilă, cel puțin la prima vedere, dar sensibilă și plină de riscuri. Pentru că, nu în puține locuri, descentralizarea atât de mult dorită, de altfel, a găsit comunitățile locale insuficient pregătite pentru o astfel de misiune, de la managementul riscurilor, până la identificare de soluții financiare, logistice și educaționale. O situație previzibilă, avându-se în vedere că un plan de o asemenea complexitate și cu un număr atât de mare de variabile conduce în mod natural la numeroase riscuri de implementare. Este și motivul pentru care studiul de față își propune ca, identificând aceste riscuri, să le analizeze sistematic, punând accentul atât pe nivelul macro al sistemului național de educație și pe interdependențele dintre componentele acestuia, cât și pe nivelul micro, la nivelul comunităților locale și al unităților de învățământ.

În mod prioritar, studiul analizează învățământul preuniversitar, segmentul cel mai numeros și eterogen al sistemului educației naționale și, deopotrivă, spațiul școlar, unde provocările instituționale și comunitare sunt și cele mai serioase.

Studiul explorează, de asemenea, percepțiile diferiților actori implicați (cadre didactice, directori, elevi și părinți) asupra riscurilor și măsurilor ce se impun pentru reglarea din mers a deciziilor și măsurilor organizatorice și educaționale planificate a fi puse în practică, propunând soluții „de la firul ierbii” pentru normalizarea și optimizarea procesului educațional preuniversitar din România.

**SISTEMELE DE
EDUCAȚIE
ȘI
EPIDEMIA COVID - 19**

Epidemia Covid - 19 a debutat la sfârșitul anului 2019 în China și s-a răspândit rapid pe tot globul. Faptul că virusul care a produs infecția a fost unul necunoscut a împiedicat comunitatea științifică, guvernele și instituțiile internaționale să poată recomanda rapid măsuri sigure de combatere a răspândirii acestuia. De aceea experiențele epidemiilor zoonotice anterioare au servit doar parțial ca ghid pentru combaterea Covid - 19.

În privința riscului pentru copiii de vârstă școlară și, respectiv, cel asociat cu activitatea școlară, s-au acumulat o serie de date și concluzii, actualizate, ajustate și consolidate pe măsură ce mai multe cercetări din domeniu au avansat noi soluții și recomandări.

Astfel, în luna mai 2020, Organizația Mondială a Sănătății a sintetizat concluziile preliminare ale cercetărilor în domeniu, oferindu-le ca bază pentru luarea deciziilor la nivel internațional, național și local.

În rezumat, acestea au fost următoarele:

- Copiii au o rată de infectare mai mică, în comparație cu adulții;
- Formele de manifestare a virusului la copii sunt mai puțin severe decât la adulți, dar, deși afecțiunile severe la copii sunt rare, ele există totuși;
- Rolul copiilor în transmiterea virusului este încă neclar, fiind nevoie de mai multe studii pentru a se ajunge la concluzii fundamentate științific pe date certe;
- Activitatea școlară în clase nu pare să contribuie la explozia de cazuri într-o comunitate, ci mai degrabă participarea la evenimentele sociale exterioare școlilor;
- Introducerea virusului în unitățile de învățământ are, cel mai probabil, legătură cu adulții și nu cu copiii/cu elevii;
- Se recomandă ca deciziile privind activitatea și măsurile de prevenire a răspândirii virusului în unitățile de învățământ să ia în considerare, pe lângă măsurile intrașcolare, și situația epidemiologică locală.

În august 2020, și Centrul European pentru Prevenirea și Combaterea Bolilor a publicat un raport care prezenta rezultatele cercetărilor privind infecția cu virusul Covid-19 la copii și în activitatea școlară, cu date colectate la nivel global și din unele țări membre ale Uniunii Europene, ale Spațiului Economic European și din Regatul Unit al Marii Britanii

(<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-schools-transmission-August%202020.pdf>). Raportul a confirmat și, pe alocuri, a clarificat concluziile și recomandările anterioare, subliniind însă că încă este nevoie de evaluări și date suplimentare în majoritatea direcțiilor de abordare a cercetărilor.

Sintetic, concluziile acestui raport sunt următoarele:

- Copiii diagnosticați cu Covid - 19 au o probabilitate mult mai mică de a fi spitalizați sau de a deceda, comparativ cu adulții, întrucât o proporție mică din cazurile totale de infectare din spațiul european (UE, SEE, Regatul Unit), sub 5%, sunt ale copiilor cu vârste de până la 18 ani;
- Copiii sunt mai susceptibili de a avea o formă mai ușoară sau asimptomatică de infecție, ceea ce înseamnă că infecția poate rămâne nedetectată sau nediagnosticată;
- Deși nu se cunoaște cu exactitate cât de infecțioși sunt copiii asimptomatici, se poate presupune că și atunci când sunt asimptomatici, copiii răspândesc virusul în cantități similare cu adulții și pot infecta alte persoane în același mod ca adulții;
- Deși au fost înregistrate foarte puține explozii de cazuri Covid - 19 în școli, acestea există, totuși, fiind dificil de detectat, din cauza relativei lipse de simptome în rândul copiilor;
- În general, majoritatea țărilor raportează o seroprevalență ușor scăzută în rândul copiilor comparativ cu adulții, dar aceste diferențe sunt minore și nesigure. Este nevoie de studii aprofundate pentru a înțelege mai bine mecanismul infectării și dinamica anticorpilor;
- Investigarea cazurilor identificate în context școlar arată că transmiterea de la copil la copil a virusului este rară. Aceasta sugerează că altele sunt cauzele (exterioare, de la adulți și nu de la copii) infectării copiilor care au fost la școală în perioada respectivă, în special în învățământul preșcolar și primar;
- Dacă se iau măsuri potrivite de distanțare fizică și de menținere a igienei, este puțin probabil ca școlile să fie medii propice pentru propagarea virusului, comparativ cu

alte medii profesionale și/sau de relaxare care găzduiesc aglomerări similare de persoane;

- Există date contradictorii privind impactul închiderii și, respectiv, al deschiderii școlilor asupra transmiterii comunitare, deși există dovezi obținute prin anchetele epidemiologice desfășurate în școli și observații dintr-un număr de țări membre UE care sugerează că redeschiderea școlilor nu este asociată cu o creștere semnificativă a transmiterii comunitare.
- Datele existente indică faptul că închiderea instituțiilor educaționale și de îngrijire a copiilor nu este nicidecum principala măsură eficientă de stopare a transmisiei comunitare și că este puțin probabil ca această eventuală închidere să ofere o protecție suplimentară semnificativă pentru sănătatea copiilor, în condițiile în care cei mai mulți dezvoltă o formă foarte ușoară de Covid - 19, în cazul în care sunt infectați;
- Deciziile privind măsurile de combatere a epidemiei în școli, precum și cele de închidere/deschidere a școlilor ar trebui să fie coroborate cu deciziile privind măsurile de distanțare fizică și de protecție a sănătății publice recomandate în cadrul comunității.

Este semnificativ de menționat că în țara noastră nu s-au făcut astfel de studii, prin urmare nu avem date certe. Știm doar în data de 28 august a.c. ministrul Sănătății declara că, din cele 84.000 cazuri de infectare înregistrate în țară, erau 5.105 infectări la copii (6,06%), din care 1.978 de cazuri la copii între 0 și 9 ani și 3.127 la copiii cu vârste cuprinse între 10 și 18 ani.

**CONTINUAREA
ÎNVĂȚĂRII.
MODELE ȘI PRACTICI
INTERNAȚIONALE**

Răspândirea infecției cu virusul SARS-CoV-2 la începutul anului 2020 a determinat guvernele statelor europene să ia măsuri drastice de limitare a mobilității și de desfășurare a activităților curente, apelând la o abordare mai degrabă preventivă, decât la una bazată pe date certe. Prin urmare, în numeroase țări europene și nu numai s-au instituit măsuri de carantină și izolare, iar instituțiile educaționale au fost închise, inclusiv în România.

La nivel european, măsurile de închidere a școlilor și universităților au fost luate, în principal, în lunile martie și aprilie. În luna aprilie, 80%, adică 25 dintre cele 31 de țări europene (UE, EFTA, Marea Britanie) închiseseră parțial sau total învățământul preșcolar, 90% (28 de țări din 31) au închis școlile primare și 100% învățământul liceal și cel universitar (31 de țări din 31).

Începând cu luna mai a.c., majoritatea țărilor au luat măsuri de redeschidere parțială și treptată a școlilor.

Organizația Mondială a Sănătății recomandă în documentele sale adoptarea unui sistem bazat pe analiza riscurilor, sistem care ia în considerare mai mulți factori atunci când se decide redeschiderea școlilor: *factorii epidemiologici, starea și capacitatea sistemului de sănătate publică, participarea comunitară, precum și capacitatea guvernului de a oferi sprijin social și economic categoriilor celor mai dezavantajate.*

De asemenea, prin *Documentul-cadru* inițiat de către instituțiile din sistemul ONU se susține reluarea procesului educațional în spații fizice, atrăgându-se atenția asupra efectelor negative ale întreruperii educației, după cum urmează:

- Perturbarea interacțiunii educative din clasă poate avea un efect major asupra capacității de învățare a copilului;
- Cu cât copiii marginalizați stau mai mult departe de școală, cu atât este mai puțin probabil ca ei să revină în școli;
- Este de cinci ori mai probabil ca elevii din cele mai sărace familii să renunțe la școala primară, comparativ cu cei din familiile bogate;

- Neparticiparea la activitatea școlară crește riscul sarcinilor adolescente, a exploatării sexuale, a căsătoriei între copii, violenței și a altor amenințări;
- Închiderea prelungită a școlilor perturbă oferirea de servicii esențiale care depind de activitatea școlară precum imunizarea, alimentația, sprijinul medical mental și psihosocial, putând produce stres și anxietate, din cauza pierderii interacțiunii cu colegii și a întreruperii rutinei zilnice;
- Efectele negative vor fi în mod semnificativ mai grave pentru copiii marginalizați, precum cei care trăiesc în zone de conflict sau care traversează crize prelungite, din familii de migranți, relocați forțat, ai minorităților, pentru copii cu dizabilități sau pentru copiii instituționalizați.

S-a concluzionat astfel, pe bună dreptate, că închiderea școlilor are efecte serioase și asupra societății în general, nu doar asupra copiilor ei, ducând la creșterea inegalităților din societate, precum și la pierderi de venit personal și social, prin scăderea în viitor a PIB-ului țărilor lovite de pandemie.

Într-un articol de sinteză privind experiența școlilor care și-au redeschis activitatea până în luna august a.c., revista *Nature* indică faptul, oarecum contradictoriu (ținând cont de concluziile rapoartelor anterioare), că există un risc major ca școlile să contribuie la răspândirea infecției dacă transmiterea comunitară este însemnată. De asemenea, sunt apreciate ca fiind foarte importante măsurile de prevenție și de distanțare ce trebuie luate în interiorul școlilor. Se menționează că au existat cazuri bine documentate de infectare rapidă și extinsă a unor comunități școlare din SUA, Israel și Chile, în care factorii principali au fost aglomerarea mare din clase și absența elementelor și măsurilor de protecție precum purtarea măștilor. Articolul subliniază, de asemenea, că riscul poate fi diminuat printr-o abordare preventivă, în care procesul școlar nu se reia dacă există transmisie comunitară ridicată și, în măsura în care reîncepe, mai ales dacă există transmisie comunitară, trebuie implementate măsuri active de protecție precum micșorarea numărului de elevi în clase, purtarea măștilor de către toți participanții, spălătul mâinilor, în paralel cu testarea și anchetele epidemiologice.

**SISTEMUL DE
EDUCAȚIE DIN
ROMÂNIA ȘI CRIZA
PANDEMICĂ**

În România, decizia de închidere a școlilor la declanșarea pandemiei (martie 2020) a fost însoțită în cele mai multe cazuri de organizarea unor activități didactice la distanță, în condiții extrem de diverse, cu utilizarea sau nu a mijloacelor electronice pentru predare și comunicare. Apelarea la această soluție de criză și la izolarea la domiciliu a pus cadrele didactice, copiii și părinții într-o postură nouă, rezultatele învățării în semestrul al II-lea al anului școlar 2019-2020 fiind în cele mai multe cazuri nesatisfăcătoare, comparativ cu învățarea față în față din perioadele anterioare crizei generate de pandemia Covid-19.

De asemenea, în lipsa unor studii și experimente românești în acest domeniu, situația dramatică din lunile martie-iunie din învățământul românesc, precum și tergiversarea implementării unor măsuri ferme de pregătire și prevenție pe perioada vacanței mari școlare (iunie-septembrie) au pus serios sub semnul întrebării începerea noului an școlar la jumătatea lunii septembrie, așa cum fusese stabilit prin ordin de ministru înaintea declanșării pandemiei.

În ciuda acestor temeri justificate, Guvernul României a luat decizia ca procesul educațional în spații fizice să fie reluat începând cu data stabilită, 14 septembrie.

Soluția propusă de Guvernul României, cu reînceperea procesului educațional în spații fizice școlare, se înscrie în consensul global și european în această privință, învățarea în regim fizic, față în față, fiind pentru țara noastră singurul mod testat și cunoscut de către toți actorii educaționali prin care se poate asigura un învățământ relativ accesibil și de calitate.

Anterior deciziei de a redeschide școlile cu prezența fizică a elevilor, Guvernul a organizat, în perioada iulie-august 2020, consultări cu actorii interesați de educația românească propunând trei scenarii posibile:

1. *învățământ desfășurat integral în spații fizice* (învățare față în față);
2. *învățământ hibrid* (învățarea față în față alternează cu învățarea online);
3. *învățământ online*.

Pe baza acestor consultări, Guvernul a creat un mecanism decizional prin care în sistemul învățământului preuniversitar toate cele trei scenarii devin posibile, în funcție de situația epidemiologică la nivel local.

În acest mecanism se identifică din punct de vedere medical pentru sistemul educațional două surse de riscuri. Primul, și cel mai important, este riscul venit dinspre

comunitate către sistemul educațional, prin luarea în considerare a datelor epidemiologice locale în stabilirea scenariilor de lucru la nivel de unitate.

Al doilea este riscul activității școlare în sine, care poate contribui în anumite condiții la transmiterea în colectivitatea școlii și în comunitate a virusului și la crearea/răspândirea unor focare pandemice.

În esență, cele trei scenarii prevedeau următoarele:

Scenariul 1, denumit ulterior Scenariul verde:

Prezența fizică zilnică a tuturor preșcolarilor și elevilor în unitățile de învățământ, cu respectarea și aplicarea strictă a normelor de igienă și prevenție stabilite prin ordinul comun al ministrului Educației și al ministrului Sănătății (Ordinul nr. 5487/1494/31 august 2020, publicat în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 804, din 1 sept. 2020).

Scenariul 2, denumit ulterior Scenariul galben:

Participarea zilnică a tuturor preșcolarilor și elevilor din învățământul primar, a elevilor din clasele a VIII-a și a XII-a, cu respectarea și aplicarea tuturor normelor de protecție, și prezența parțială (prin rotație, la 1-2 săptămâni), de obicei câte o jumătate de clasă (maximum 15 elevi) a elevilor din celelalte clase de gimnaziu și liceu, cu respectarea și aplicarea strictă a normelor de igienă și prevenție stabilite prin ordinul comun al ministrului Educației și al ministrului Sănătății.

Scenariul 3, denumit ulterior Scenariul roșu:

Participarea tuturor preșcolarilor și elevilor la activități desfășurate exclusiv online.

Criteriile care stau la baza definirii și activării acestor scenarii:

- Dacă rata incidenței cumulate a îmbolnăvirilor cu virusul SARS-CoV-2 este sub 1/1000 locuitori, unitatea de învățământ poate opta pentru scenariile 1 sau 2, în funcție de spațiile școlare disponibile, cu respectarea condițiilor de distanțare minimă obligatorie și a tuturor normelor de igienă și prevenție;

- Dacă rata incidenței cumulate este între 1-3/1000 locuitori, toate unitățile de învățământ din localitate vor funcționa conform scenariului 2;

- La o rată a incidenței cumulate peste limita de alertă de 3/1000 locuitori, se poate activa Scenariul 3 pentru una, mai multe sau pentru toate unitățile de învățământ din localitate.

Dacă se confirmă apariția unuia sau mai multor cazuri de COVID-19 la nivelul unei unități de învățământ, clasa sau întreaga unitate pot fi închise pentru 14 zile, procesul de învățământ urmând să se desfășoare online.

Deși circuitul decizional fusese anunțat ca unul descentralizat, directorii și consiliile de administrație din unitățile școlare acționează pe baza informărilor primite de la autoritățile medicale județene, iar decizia de suspendare a activității în interiorul școlilor aparține în exclusivitate comitetelor județene pentru situații de urgență și nu școlii, după ce informațiile au parcurs circuitul: unitate de învățământ – inspectorat școlar – direcția județeană de sănătate publică – comitet județean pentru situații de urgență.

Pe lângă procedurile legale de activare a scenariilor Guvernul a aprobat și un set de măsuri, recomandări și protocoale prin care să se asigure aplicarea strictă a normelor de igienă și prevenție stabilite prin ordinul comun al ministrului Educației și al ministrului Sănătății, respectiv:

- Măsuri ferme de curățenie și dezinfecție în unitățile de învățământ și în spațiile anexe și marcarea clară a traseelor de intrare și ieșire, cu respectarea normelor de distanțare și separare a claselor;

- Igiena riguroasă a mâinilor;

- Interdicția ca părinții/suținătorii legali și persoanele străine să intre în unitatea de învățământ;

- Montarea și folosirea dozatoarelor cu biocide sau dezinfectanți pe bază de alcool;

- Asigurarea coșurilor conforme pentru măștile folosite și a rezervelor de măști pentru elevi și personalul școlii;

- Purtarea măștii de protecție, atât de către elevi, cât și de către întregul personal, pe toată perioada, atunci când se află în interiorul unității de învățământ;

- Păstrarea aceluiași loc în bancă, pe tot parcursul prezenței în clasă și limitarea contactului dintre elevi din clase diferite, inclusiv în timpul pauzelor școlare;
- Evitarea schimbării sălii de clasă de către elevi pe parcursul unei zile. Principiul de urmat: „1 clasă de elevi = 1 sală de clasă”;
- Asigurarea unei distanțări de minimum 1 metru între elevi/preșcolari sau montarea unor separatoare, în situația în care asigurarea distanței de 1 metru nu este posibilă;
- Necesitatea izolării la domiciliu a elevilor, în cazul apariției febrei sau a altor simptome de suspiciune COVID-19 (tuse, dificultate în respirație, pierderea gustului și a mirosului) la elev sau la un membru al familiei;
- Informarea permanentă a personalului, a elevilor și părinților/apartinătorilor cu privire la măsurile de protecție împotriva infecției SARS-CoV-2.

Grupul de Comunicare Strategică a emis, de asemenea, o serie de reguli și recomandări de conduită sanitară pentru elevi și părinți care pun accentul pe purtarea (corectă) în toate situațiile a măștii, păstrarea distanței fizice și în exteriorul școlilor, evitarea zonelor aglomerate, a atingerii suprafețelor nedezinfectate, igienizarea permanentă și riguroasă a mâinilor, evitarea ducerii acestora la nas, gură și ochi și a strănutului sau a tusei neprotejate în spațiul public etc.

Trebuie reamintit în acest sens că, până la data realizării studiului de față, nu au existat la noi simulări ale reînțelegerii procesului educațional în spații fizice și de verificare a eficacității și eficienței aplicării măsurilor de prevenție și protecție stabilite de Guvern, simulări ce ar fi putut servi drept bază pentru ajustarea metodologiilor și recomandărilor făcute.

Pe 7 septembrie a.c. Ministerul Sănătății a publicat *Analiza epidemiologică pe județe pentru începerea anului școlar*, cu informații pentru fiecare unitate administrativ-teritorială din țară. Conform acesteia, 2728 de localități figurau în scenariul 1, în timp ce 43 de localități erau în situația de a activa scenariul 3, ceea ce însemna cod roșu, respectiv învățământ exclusiv online.

În analiza realizată de principalul site independent dedicat în exclusivitate educației, www.edupedu.ro, pe baza informațiilor publicate de Ministerul Educației și Cercetării, la acea

dată, din cei 11.873 de elevi de pe raza celor 43 de localități, 18% nu aveau niciun dispozitiv pentru învățământul online, 56 % declarând că posedă doar smartphone-uri.

În Municipiul București, rata de incidență la 1000 locuitori indica 1.12, ceea ce plasa Capitala în scenariul 2. Într-o situație similară se aflau și alte 410 localități din țară.

De menționat că ratele de incidență și cifrele anunțate de oficialități au fost puternic contestate de asociațiile de elevi, de federațiile de părinți, de sindicate și de massmedia, cifra vehiculată a celor care nu posedau niciun dispozitiv de comunicare online fiind de aproximativ 5 ori mai mare decât cea anunțată de Ministerul Educației și Cercetării și de către Guvern (aproximativ 800.000 și nu 150.000, cum indicau comunicatele oficiale). La aceasta se adăugau necesarul nedeclarat și necuprins în socotelile Guvernului de dispozitive performante pentru școli și profesori, precum și infinitele dificultăți de asigurare a dispozitivelor pentru școala online în zonele defavorizate și în ruralul subdezvoltat, unde, chiar dacă s-ar fi asigurat mijloacele tehnice, lipsește internetul și, pe alocuri, chiar semnalul pentru rețelele telefonice.

Se pare însă că acestea sunt doar câteva dintre marile nevoi ale învățământului românesc, un sistem mult întârziat de repetate simulări de reformă, măcinat de riscuri sistemice, dublate de riscuri noi, de neanticipare și neadaptare, individuale și/sau comunitare. Ele sunt generate în principal de diversitatea contextelor socio-economice și de asimetriile dintre diferite componente ale sistemului de educație, atât ca pregătire instituțională, cât și ca nivel al resurselor.

Dacă centralizarea excesivă a deciziilor și centrarea pe performențele reflectate de rezultatele examenelor naționale au acoperit deficitul de imagine și informare reală despre situațiile și nevoile din școli, descentralizarea deciziei la care pandemia Covid-19 a obligat autoritățile centrale, în puținul timp al manifestărilor sale, a scos în evidență o altă realitate pe care ne-am propus să o explorăm obiectiv prin cercetarea noastră.

**ANALIZA DE RISC
PRIVIND
DESFĂȘURAREA
ANULUI ȘCOLAR
2020-2021
ÎN ROMÂNIA**

Analiza de risc explorează, în general, probleme potențiale ale unei politici și propune acțiuni și instrumente corective menite să limiteze sau să elimine riscurile identificate. Ca metodă de analiză de politici, analiza de risc este una care se folosește în principal pentru a îmbunătăți o politică și nu pentru a o reproiecta integral.

După cum am precizat în *Argument*, având în vedere decizia Guvernului României de a redeschide procesul educațional în format fizic începând cu 14 septembrie 2020, studiul de față își propune să evalueze riscurile pentru procesul educațional și pentru starea de sănătate a elevilor, a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic din sistem, precum și pentru comunitățile locale și pentru societatea românească în general.

Faptul că Guvernul a adoptat, la deschiderea anului școlar 2020-2021, soluțiile recomandate de către organizațiile internaționale și de către numeroase entități din educație și cercetare, respectiv aceea a deschiderii școlii cu toți elevii prezenți efectiv în spațiul școlar, dublată de descentralizarea și delegarea competențelor și deciziilor de la nivel central la nivel regional și local, a creat și premisa ca aceste soluții să pară viabile și, cel puțin la prima vedere, cu un număr limitat de riscuri. Realitatea a arătat însă că, nu în puține locuri, descentralizarea atât de mult dorită a surprins comunitățile locale insuficient pregătite pentru o astfel de misiune, de la managementul riscurilor, până la identificare de soluții financiare, logistice și educaționale. O situație previzibilă, avându-se în vedere că un plan de o asemenea complexitate și cu un număr atât de mare de variabile conduce în mod natural la numeroase riscuri de implementare. Este și motivul pentru care studiul de față și-a propus ca, identificând aceste riscuri, să le analizeze sistematic, punând accentul atât pe nivelul macro al sistemului național de educație și pe interdependențele dintre componentele acestuia, cât și pe nivelul micro, la nivelul comunităților locale și al unităților de învățământ.

S-a avut în vedere, de asemenea, că epidemia și combaterea ei generează o serie de probleme și provocări noi pentru un sistem educațional, cu atât mai mult pentru un învățământ ca al nostru, confruntat de câteva decenii cu grave și insurmontabile probleme structurale: finanțare insuficientă, abandon școlar, disparități semnificative între mediul urban și rural, lipsa personalului didactic, în special în zonele sărace, carențe grave de igienă în cele mai multe dintre școli, precum și în infrastructura minimală școlară.

În mod previzibil, epidemia a agravat aceste probleme structurale și, în același timp, a creat unele noi. În sensul acestor provocări, cercetarea noastră a pornit de la ipoteza justă că

politica de reluare a învățământului cu prezență fizică în spațiul școlar, dublată de cunoașterea și aplicarea măsurilor de prevenție și combatere a îmbolnăvirii cu virusul SARS-CoV-2, recomandate de Organizația Mondială a Sănătății și de organismele guvernamentale specializate din interior, deși le poate diminua, nu poate duce însă implicit și la rezolvarea acestor riscuri.

Acestei ipoteze i-am adăugat identificarea și listarea caracteristicilor esențiale ale celor patru categorii de riscuri generale, după cum urmează:

A. *Riscuri epidemiologice* - referitoare la starea de sănătate a elevilor, cadrelor didactice, didactice auxiliare, a familiilor acestora și a comunității în general, care pot fi afectate ca urmare a derulării procesului educațional în situația izbucnirii și răspândirii unei epidemii pandemice;

B. *Riscuri administrative* - referitoare la alterarea funcției de exercitare a atribuțiilor specifice de către instituțiile centrale și locale implicate, precum și la modul în care acestea se coordonează;

C. *Riscuri tehnologice* - referitoare la lipsa tehnologiei adecvate și la problemele care pot apărea prin folosirea pe scară largă a tehnologiei de tip IT;

D. *Riscuri educaționale* - referitoare la accesul la educație și la calitatea acesteia, din perspectiva manifestării individuale, locale, regionale sau naționale ale celor 3 categorii de riscuri menționate anterior.

Deși par a avea o evidentă condiționare cauzală lineară, de tipul:

riscuri epidemiologice → *riscuri administrative* → *riscuri tehnologice* → *riscuri educaționale*, există intercondiționări ale acestor riscuri, cu combinații și relații cauzale de la A la D, de la B la C, de la D la A, de D la B, de la D la C, de la C la B, de la C la A etc., într-o mulțime de combinații și permutări cu consecințe semnificative în toate cele patru domenii și în ansamblul lor, ca domenii sociale de referință.

Le vom analiza pe rând:

A. *Riscurile epidemiologice*

Având în vedere caracteristicile epidemiei cu virusul SARS-CoV-2, este o certitudine că în cadrul comunității școlare cei mai vulnerabili nu sunt copiii/elevii, care dezvoltă forme ușoare și/sau asimptomatice ale bolii, deși sunt, la rândul lor transmițători, ci adulții. Aceștia

sunt cu prioritate vulnerabili din cauza vârstei și a bolilor asociate vârstei lor (comorbidităților), având nevoie de o atenție și o protecție sporită, în special în spațiile închise ale școlilor, pe holuri sau în cele de tip cancelarie. În al doilea rând, riscurile cele mai mari apar pentru persoanele care transportă copiii la școală și care conviețuiesc cu aceștia în cadrul unor gospodării multigeneraționale, ținând cont că în România numeroase gospodării au în componența lor trei generații, iar prezența bunicilor în viața gospodăriei și a familiei este un fapt comun.

În funcție de localizarea școlilor (urban sau rural), acești factori de risc se pot modifica substanțial. În mediul urban, spre exemplu, există un risc crescut din cauza densității mari de persoane din afara școlii și a aglomerării acestora. În mediul rural, riscul este mai degrabă generat de precaritatea infrastructurii sanitare (lipsă alimentare cu apă, absența sau inadecvarea băilor și a toaletelor) și de existența gospodăriilor multigeneraționale.

Guvernul a recunoscut faptul că există un risc la nivelul cadrelor didactice cu vârste de peste 60 de ani și pentru persoanele cu comorbidități și a prevăzut ca aceste persoane să aibă permisiunea/posibilitatea susținerii orelor online. O reglementare binevenită, dar prea puțin aplicabilă, ce produce complicații nu doar de ordin logistic, ci și de ordin administrativ, de drept al muncii și, desigur emoționale și morale. De aceea, pe lângă măsurile de prevenție statuate în *Metodologia* aprobată de Guvern se impun, minimal, și următoarele măsuri-suport oferite sau nu de către autoritățile centrale și locale:

- Asigurarea măștilor de protecție și a vizierelor pentru tot personalul didactic și auxiliar prezent în cadrul școlilor;
- Dotarea tuturor unităților școlare cu instalații temporare sau permanente de alimentare cu apă pentru igienizare și cu apă de băut;
- Promovarea unor reguli de igienă și de comportament preventiv, nu numai la școală, ci și în cadrul gospodăriilor multigeneraționale și oferirea de măști de protecție persoanelor vârstnice care trăiesc în gospodării ce includ copii de vârstă școlară.

B. Riscurile administrative

Riscurile administrative sunt generate de implicarea sau de neimplicarea unor actori foarte diverși în implementarea politicii. Unitățile școlare, autoritățile locale, direcțiile de sănătate publică, inspectoratele școlare, comitetele județene pentru situații de urgență, dar și

instituțiile centrale au mandate și responsabilități diferite. A presupune că ele funcționează perfect aliniat este cu certitudine o eroare de planificare. Se creează astfel sincope de angajare sincronă în procesul de coordonare sau chiar conflicte interinstituționale, așa cum s-a întâmplat în fapt în zonele lovite puternic de pandemie (județul Suceava, spre exemplu), unde instituțiile locale au fost depășite și nu de puține ori s-au poziționat împotriva deciziilor și politicilor centrale. În cazul de față, faptul că majoritatea pregătirilor pentru începerea școlii au fost susținute în principiu din bugetele locale poate genera percepția că Guvernul a plasat responsabilitatea pregătirilor asupra autorităților locale, derobându-și propriile structuri.

În privința trecerii de la un scenariu la altul, faptul că deciziile de închidere a școlilor se pot lua numai de către comitetele județene pentru situații de urgență poate duce la apariția și dezvoltarea unor viziuni și priorități diferite față de cele ale conducerilor unităților școlare sau ale inspectoratelor școlare județene, în principal pentru că implementarea măsurilor respective, precum și componentele de cost ale acestora nu sunt în responsabilitatea lor. De exemplu, o unitate școlară ar putea prefera Scenariul 1, de teama complicațiilor logistice și a calității slabe a învățământului online pe care l-ar putea organiza, în detrimentul scenariilor 2 și 3, în timp ce comitetul județean pentru situații de urgență poate lua o decizie de închidere a școlii pe baza datelor epidemiologice locale sau a presiunii publice și mediatice.

Autoritățile locale, mai sensibile la presiunea opiniei publice, cu deosebire în anii electorali, ar putea, de asemenea, să prefere soluții diferite de cele ale conducerii școlilor sau inspectoratelor școlare județene. În alte cazuri, acestea ar putea face presiuni într-o direcție sau alta, în funcție de resursele pe care pot sau pe care trebuie să le pună la dispoziția școlilor.

Măsuri minimale pentru preîntâmpinarea și evitarea riscurilor posibile semnalate ar presupune crearea unui *consiliu consultativ și de coordonare locală*, în care să se regăsească atât reprezentanții unităților școlare, inclusiv ai părinților și profesorilor, cât și cei ai autorității locale și ai inspectoratului școlar județean, consiliu care ar urma să gestioneze pregătirea logistică și metodologică a activității școlare în toate scenariile (prezență fizică, mixtă sau activitate exclusiv online) și care să fie consultat cu obligativitate de către comitetul județean pentru situații de urgență atunci când acesta dezbate și ia decizii care afectează școlile din raza lui de responsabilitate și de coordonare. Pentru certitudinea valorificării reale a măsurilor propuse și a eficacității acestui consiliu local ar fi de dorit ca deciziile comitetului județean pentru situații de urgență să fie luate prin consens și nu prin vot/opinii majoritare.

C. Riscurile tehnologice

Sunt stringente îndeosebi în scenariile 2 și 3, scenariile care presupun utilizarea preponderentă sau exclusivă a instrumentelor și tehnologiilor de comunicare la distanță și de predare-învățare online. Experiența românească din lunile martie - iunie a arătat că sistemul educațional nu este pregătit pentru utilizarea pe scară largă a tehnologiei în procesul de predare. Conținuturile educaționale nu au fost adaptate acestui tip de educație și nici nu puteau fi adaptate ad-hoc, nu doar pentru că școala online nu era reglementată încă la noi și nici pentru că școlile, profesorii și elevii nu dispuneau în majoritate de tehnologie competitivă, ci și pentru că pregătirea cadrelor didactice pentru acest tip de predare-învățare-evaluare nu a existat sau a fost, de cele mai multe ori, insuficientă. De altfel, condiția de reglementare legislativă, cea mai simplă de rezolvat pentru educația în regim online, a fost realizată abia în luna septembrie a.c., cu doar patru zile înainte de începerea cursurilor. Deși era necesară, acoperind un vid de legislație, această reglementare în sine nu putea rezolva și nu rezolvă nicidecum problemele structurale ale școlii în regim online. O "școală" încă necunoscută pentru învățământul preuniversitar românesc, în ciuda strădaniilor Parlamentului de-a modifica *Legea Educației Naționale* (Legea nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare) în sensul acesta. Pentru că, adevărata școală online presupune cu anterioritate o societate digitalizată de la firul ierbii, la ministere și Parlament. Or, în acest scop este o imperioasă nevoie de tehnică performantă și de cursuri intense pentru ca această tehnică să poată fi folosită la indicatorii de performanță și de calitate planificați. Este nevoie, apoi, de o metodologie distinctă și de didactici adaptate mediului online, inclusiv de programe de evaluare și de securitate cibernetică și de navigare în mediul virtual, de protecția datelor, a imaginii și a produselor realizate și încărcate în spațiul, clasa, școala virtuală. Desigur, cel mai greu și mai anevoios se va lucra aici cu unii dintre profesorii în vârstă. Copiii, digitali nativi, pare că se adaptează cu ușurință, după cum am văzut, de altfel, în perioada martie-iunie, chiar dacă foloseau device-uri nepotrivite sau dacă erau mai mulți frați utilizatori ai aceluiași instrument de comunicare online. Este nevoie apoi, cu aceeași imperioasă necesitate, de asigurarea rețelelor digitale de comunicare. Rețele imposibil de asigurat în zonele subdezvoltate din ruralul dezavantajat unde nu există nici măcar semnal pentru mijloacele mobile de comunicare.

Intenția Guvernului de a achiziționa terminale de tip tabletă ar fi putut fi un pas important în direcția pregătirii școlii online. Un pas nici pe departe suficient, însă. Din acest punct de vedere, s-au irosit în timpul verii săptămâni importante care puteau fi folosite pentru

transferul de conținuturi educaționale în format online, precum și pentru simularea unui învățământ online cât mai aproape de standardele rezonabile din domeniu.

În privința asigurării echipamentelor pentru cadrele didactice, se poate constata că nu a existat efort susținut la nivel național pentru a se achiziționa laptopuri sau tablete grafice performante, puținele inițiative în acest sens fiind punctuale și la nivel local. Ceea ce a dus la perpetuarea și la începutul noului an școlar 2020-2021 a situației în care să se mențină un simulacru de predare online pe Whatsapp sau Zoom, fără conținuturi certe și cu finalități de învățare neconcludente.

S-a solicitat în atari situații și s-au făcut câțiva pași în crearea unei platforme educaționale accesibilă tuturor cadrelor didactice și elevilor, cu resurse educaționale deschise.

Ministerul, prin megaproiectul CRED și prin casele corpului didactic, a organizat sesiuni de formare pentru cadrele didactice pentru inițierea în utilizarea platformelor educaționale online, inițiative de semnalat, la care s-au asociat și firme de IT, de softuri educaționale, ong-uri și chiar marii actori din telecomunicații: Telekom, Vodafone, Orange, Microsoft etc.

Este nevoie stringentă de asigurarea device-urilor performante pentru toate cadrele didactice și de tablete conectate la internet pentru toți elevii, de asigurarea service-ului pentru terminalele introduse în sistem și chiar de pregătirea unor stocuri de rezervă. Este nevoie concomitent și de oferire de suport tuturor cadrelor didactice și elevilor care au dificultăți cu utilizarea terminalelor electronice și a produselor software, de reducerea și flexibilizarea timpului petrecut de către copii în fața terminalelor electronice și de încurajarea lor în a folosi în continuare resurse educaționale și materialele didactice tipărite.

Ca măsură de primă urgență și imediată - achiziționarea unei rezerve de laptopuri care să fie puse la dispoziția cadrelor didactice în cazul în care acestea trebuie să predea online. La această rezervă ar urma să aibă acces prioritar cadrele didactice cu vârsta peste 60 de ani, precum și cadrele didactice care nu dețin desktopuri sau laptopuri personale.

D. Riscurile educaționale

În primul rând, au fost identificate cele privind participarea la ore și abandonul școlar. Având în vedere faptul că în perioade de pandemie școlile sunt considerate un mediu de risc medical pentru copii, chiar dacă acest risc este unul scăzut, este posibil să se manifeste o *dezangajare din procesul educațional care să vină dinspre părinți*. Aceștia ar putea considera ca prea periculoasă aducerea copiilor la școală și a-i expune riscului de infectare. Un alt motiv de

dezangajare vine din rezervele față de efectul cumulat al tuturor măsurilor de prevenție, măsuri ce pot fi considerate de natură să afecteze serios procesul educațional.

În astfel de situații sau în situații similare, părinții pot fi tentați fie să încerce diferite variante de educație de acasă sau să încurajeze/să oblige copiii să participe la munca și la activitățile economice înăuntrul sau în afara gospodăriei, cu deosebire în ruralul sau în urbanul dezavantajat/subdezvoltat.

În al doilea rând, în ceea ce privește calitatea învățării, se cunoaște cu certitudine că un proces educațional eficace și eficient nu poate avea loc fără *cadre didactice și personal auxiliar calificat*. De teama infectării și din cauza absenței măsurilor de suport, acestea, în special cele mai în vârstă sau cele care prezintă un nivel mai mare de risc, pot să se dezangajeze din procesul educațional, comportamentul de dezangajare, cunoscut deja de la începutul pandemiei, fiind comun și observabil în rândul celor care lucrează în mediul de risc medical.

Pentru cadrele didactice și personalul didactic auxiliar, dar și pentru personalul nedidactic din școli, comportamentul de dezangajare poate lua forma absențelor de la serviciu (motivate sau nu), a concediilor medicale sau, în cazul profesorilor suplینitori, renunțarea la catedră/la post.

Pentru copii/elevi, în vederea prevenirii/limitării îmbolnăvirii, în unele unități de învățământ (cu deosebire în învățământul preșcolar și primar) s-a recurs, în procesul intensificat de implementare a unor serii de reguli noi (măsurarea temperaturii, păstrarea distanței fizice în clasă și în afara ei, absența socializării în pauze) la folosirea unor separatoare din material plastic etc., creându-se astfel un spațiu artificial cu proprietăți și reguli greu de acceptat chiar și pentru adulți, condiții necesare de siguranță, dar și exces de restrictiv ce pot duce la anxietate, stres și la alterarea semnificativă a performanțelor școlare și educaționale. În acest sens, *sunt deja sesizabile efectele psihologice ale implementării măsurilor de prevenție asupra bunăstării mentale și a motivației copiilor*, care, dacă nu sunt monitorizate atent și profesionist, pot duce pe termen lung la rezultate educaționale negative.

Un alt risc sistemic de forță majoră s-a dovedit a fi creșterea pe perioada epidemiei a *decalajelor educaționale dintre copii/elevi*.

Măsuri posibile și necesare pentru reducerea și contracararea acestor riscuri:

- Organizarea, în primele câteva săptămâni de școală, a unor anchete sociale pentru a afla motivele absenteismului major, acolo unde el se manifestă ca atare. Anchetele sociale

pot fi realizate de către unitățile școlare, cu sprijinul autorităților locale, urmând ca, în funcție de situația specifică, să se identifice măsurile specifice și punctuale în vederea reșcolarizării copiilor;

- Realizarea de către Ministerul Educației și Cercetării, cu sprijinul sectorului educațional universitar și de cercetare, a unui *ghid pentru suport psihologic și emoțional* pentru copii, cadre didactice și părinți;

- Intensificarea suportului psihologic asigurat de școli prin creșterea numărului de psihologi angajați în unitățile școlare și prin servicii mobile de specialitate în cadrul autorităților locale și a inspectoratelor școlare județene (prin restructurarea și eficientizarea centrelor județene de asistență educațională) care să deservească mai multe unități școlare și, obligatoriu, zonele de risc educațional arondate;

- Instituționalizarea formelor de contextualizare a abordării individualizate, în funcție de posibilitățile, de ritmul propriu și de contextul social și motivațional specific celui care învață, indiferent că este vorba de învățământ față în față, hibrid sau online.

PERCEPȚII ASUPRA RISCURILOR ÎN SECTORUL EDUCAȚIONAL

Pentru relevanța cercetării noastre și pentru ancorarea mai profundă în realitatea educațională și socială românească recentă, am explorat în perioada 2-7 septembrie a.c. percepțiile unor actori principali în procesul de educație: directori de grădinițe, școli gimnaziale și licee, cadre didactice și părinți din toate județele țării și din municipiul București.

Prin intermediul unui chestionar online s-au adresat următoarele cinci întrebări deschise:

1. *Credeți că unitatea școlară din care faceți parte este pregătită pentru începerea anului școlar în regim fizic?*

2. *Considerați că unitatea școlară va putea implementa măsurile de prevenție sanitară prevăzute în metodologia Guvernului? (Reducerea numărului de elevi în clasă, distanțarea, limitarea interacțiunii între elevi, spălarea/dezinfectarea frecventă a mâinilor etc.).*

3. *Considerați că unitatea școlară din care faceți parte este pregătită pentru a recurge la învățământul online, în cazul suspendării orelor fizice?*

4. *Care credeți că sunt principalele 3 riscuri pentru desfășurarea în bune condiții a procesului educațional (acces, calitate, siguranță sanitară)?*

5. *Dacă ați putea propune autorităților locale și centrale 3 măsuri pe care le pot lua, care ar fi acestea?*

Din analiza răspunsurilor din cele 1590 de chestionare completate și validate metodologic s-au desprins următoarele concluzii principale:

- Cele mai multe dintre răspunsurile valide au confirmat îngrijorările exprimate în spațiul public, dar și în studiul de față;

- Mai mult de jumătate dintre respondenți au afirmat că unitățile școlare din care fac parte sunt pregătite pentru începerea anului școlar *în format fizic*. Aproximativ un sfert au afirmat că nu sunt pregătite, iar restul că sunt parțial pregătite;

- Aproximativ 60% au răspuns că unitățile școlare pot implementa măsurile de prevenție din metodologia Guvernului. Aproximativ o pătrime au afirmat că nu le pot implementa, iar restul că le pot implementa parțial;

- Mai mult de două treimi dintre respondenții care au completat chestionarele au răspuns că unitatea lor școlară este pregătită să organizeze învățământul online, în timp ce restul consideră, în proporții relativ egale, că nu sunt sau sunt parțial pregătite.

- Deși nu a fost scopul nostru să obținem date cantitative, cele mai frecvente riscuri menționate au fost cele *sanitare*. Referitor la acestea, a fost invocată frecvent și gripa sezonieră, care ar putea duce la o complicare a peisajului epidemiologic;

- Un alt risc adiacent ce poate intra în categoria riscurilor sanitare menționat frecvent este cel al nivelului de stres la care este supus întregul personal al școlii, stres care poate duce la surmenare, epuizare și chiar îmbolnăvire.

- Foarte des invocată a fost și *teama* privind nerespectarea regulilor de igienă și de distanțare socială, atât *din partea copiilor* (purtarea măștii pe parcursul a mai multor ore sau în timpul pauzelor, dificultatea respectării distanței fizice în timpul pauzelor etc.) *a părinților* (triajul deficitar sau reticența respectării regulilor pe fondul scepticismului legat de pandemia de COVID-19), dar și de către *unitățile școlare* (numărul mare de elevi în clase, insuficiența spațiilor educaționale, dificultatea asigurării unui acces controlat în școală, atât în ceea ce privește copiii, părinții și personalul, cât și a persoanelor din exteriorul acesteia etc.);

- Nu în ultimul rând, *scăderea calității procesului educațional* este printre cele mai invocate riscuri, în strânsă legătură cu riscurile tehnologice. Pe de o parte, se face referire la lipsa pregătirii și a experienței majorității cadrelor didactice în ceea ce privește derularea activităților educaționale pe platformele online sau la dificultatea interacțiunii online cu elevii, mai ales cu cei de vârste mici, dar și la uzura rapidă în interacțiunea online și riscul pierderii interesului pentru activitate mult mai rapid decât pierderea acestui interes în interacțiunea școlară față în față, pe de altă parte;

- De asemenea, a fost menționat des faptul că mulți dintre părinți nu au cunoștințele, competențele, timpul sau disponibilitatea necesare pentru a-i asista și a-i putea susține pe copii, în special pe cei de vârsta preșcolară și școlară mică, în desfășurarea activităților de învățare online;

- Un alt risc menționat în mod frecvent a fost cel legat de presiunea psihologică asupra copiilor, presiune dată de contextul pandemiei și de dificultăți în ceea ce privește dezvoltarea socio-emoțională a acestora, din acest risc derivând multe alte riscuri educaționale menționate în răspunsurile respondenților: absenteismul, pierderea interesului pentru școală și/sau renunțarea la aceasta;

- Printre riscurile menționate frecvent se numără și *teama de examene*, potențată de îngrijorări referitoare la imposibilitatea recuperării anumitor părți din materie, din cauza inflexibilității programei școlare, dar și a lipsei de programe remediale;

- Dintre riscurile administrative, în legătură directă cu activitatea sau cu inactivitatea autorităților locale, riscul cel mai des menționat se referă la lipsa fondurilor, a materialelor sanitare, a cadrelor medicale și a personalului (mai ales în ceea ce privește curățenia și igiena) din școală, insuficiența spațiilor școlare și/sau supraaglomerarea anumitor clase,

- De asemenea, au fost menționate inegalitățile de acces la mijloace IT, la internet, mai ales în mediul rural, precum și problemele legate de naveta școlară,

- Mai puțin frecvente, dar exprimate, totuși, au fost și îngrijorările referitoare la lipsa de înțelegere a situației și a măsurilor luate din partea unor părinți, percepută ca manifestare a unei presiuni asupra cadrelor didactice și elevilor, presiune care se poate mări în timpul pandemiei, la care se adaugă presiunile cumulate, venite din partea autorităților sanitare, educaționale și locale, toate acestea putând afecta major motivația și optimismul, mobilizarea eficientă și exemplară a cadrelor didactice.

Măsuri propuse:

Măsurile propuse au privit atât nivelul sistemic, care se referă la organizarea și finanțarea învățământului, cât și cel punctual, de organizare a acestuia în timpul pandemiei. Mai specific, o mare parte din propuneri s-au referit la:

- Acoperirea nevoilor de infrastructură sanitară și tehnologică a școlilor, cu asigurarea imediată a echipamentelor de protecție, atât pentru personal, cât și pentru copii;
- Asigurarea imediată a personalului medical, de curățenie, igienizare și prevenție;
- Suplimentarea spațiilor educaționale;
- Suplimentarea posturilor nedidactice și auxiliare din școli;
- Acoperirea nevoilor tehnologice ale profesorilor și elevilor (de la accesul la internet și echipamente IT, până la platforme educaționale specializate și ușor de utilizat);
- Testarea recurentă și gratuită, la scară mare, a cadrelor didactice și elevilor;
- Oferirea de modele de lecții online și în sistem hibrid;
- Asigurarea pregătirii cadrelor didactice privind învățarea online;
- Oferirea de suport tehnic, educațional și psihologic din partea inspectoratelor școlare, a caselor corpului didactic și a partenerilor instituționali locali și regionali;
- Reducerea birocrăției din interiorul și exteriorul procesului instructiv-educativ;
- Concentrarea cu prioritate pe nevoile educaționale determinate de context.

Concluzia general desprinsă din analiza răspunsurilor și propunerilor în urma aplicării chestionarului de feedback și de actualitate educațională este că, deși se manifestă încă/există la majoritatea actorilor implicați în procesul educațional optimism în ceea ce privește școala și rezolvarea problemelor ei atât de complexe și imprevizibile acum, este deopotrivă sesizabil și un nivel general de teamă și nesiguranță, pe fondul percepției lipsei de pregătire și de resurse de tot felul din sistem.

ÎN LOC DE
CONCLUZII...
UN ALTFEL DE
ÎNCEPUT

Redeschiderea școlilor în format fizic în data de 14 septembrie a.c. *a fost și rămâne o decizie justificată și necesară în România, implementată în toate țările europene și la nivel global.*

Existența scenariilor de desfășurare a activității școlare, în conexiune cu datele epidemiologice locale, este de asemenea parte din abordarea dominantă.

Suportul metodologic sanitar privind redeschiderea școlilor este acoperitor, deși persistă neclarități.

Sunt evidente riscuri majore care, neglijate și neasumate, pot face ca sistemul să nu funcționeze așa cum este previzionat.

Factorii majori care duc la apariția acestor riscuri sunt atât structurali cât și logistici.

Numeroase unități școlare au și vor avea în continuare dificultăți în a se reconfigura astfel încât să poată implementa măsurile de prevenție necesare pentru continuarea în siguranță a procesului educational, pentru a continua cu partea logistică, de formare și, în final, *de updatare sistemică.*

Concentrarea exclusivă pe partea de protecție sanitară și epidemiologică, deși vitală, nu trebuie să excludă sau să întârzie următoarele măsuri educaționale pentru ieșirea din criză:

- Asigurarea infrastructurii pentru învățământul online;
- Asigurarea echipamentelor terminale pentru această activitate atât în și pentru școală, cât și pentru elevi;
- Formarea și updatarea competențelor de utilizare a acestor echipamente, cu deosebire la cadrele didactice, care trebuie să devină *o politică națională;*

Conștientizarea faptului că, dacă nu se acționează rapid, în special la nivel logistic și administrativ de către autoritățile centrale și locale, procesul educațional în acest an școlar ar putea fi serios afectat, riscând chiar să fie compromis.

Regulile, regulamentele și procedurile de prevenție epidemiologică și educațională trebuie coroborate cu *măsuri și acțiuni de prezentare, de analiză și de conștientizare a riscurilor,* pentru că *un risc conștientizat devine un risc asumat, conștientizarea și asumarea ca acte de percepție, de interiorizare și de voință fiind cel puțin la fel de importante ca măsurile de igienă și prevenție.*

Este nevoie, așadar, de un *index al riscurilor identificate,* index ce trebuie difuzat, cunoscut, dezbătut, analizat, conștientizat și asumat de către toți actorii educaționali, inclusiv

de comunitatea largă a organizațiilor neguvernamentale, a fundațiilor și companiilor care acționează sau care sprijină domeniul educațional la nivel local, regional și național.

Și, deopotrivă, de foarte multă *comunicare, transparență și colaborare*, pentru că, dacă succesul anului școlar 2020-2021 va fi dat deopotrivă de starea de sănătate și de angajamentul conjugat pentru a continua învățarea sub toate formele ei, destinul învățământului și al societății românești, în general, depind esențial de felul și de seriozitatea cu care, capitalizând lecțiile învățate în perioada martie-august a.c. și experiența acumulată în anul în curs, pregătim în realitate învățământul românesc pentru un nou început și pentru revoluția digitală atât de evidentă la orizontul cunoașterii noastre nemijlocite și, mai ales, al realității virtuale. Fără asigurarea unei asemenea cunoașteri, viitorul ne-ar putea surprinde esențial.

SURSE

(PREZENTARE SELECTIVĂ)

-Agerpress, Ministrul Tătaru, despre începerea școlii: Sperăm să avem doar o creștere ușor simțită și nu la nivelul copiilor, 28 august 2020. Accesat 31.08.2020, Cod URL: <https://www.agerpres.ro/educatie-stiinta/2020/08/28/ministrul-tataru-despre-inceperea-scolii-speram-sa-avem-doar-o-crestere-usor-simtita-si-nu-la-nivelul-copiilor--563866>

-Grupul de Comunicare Strategică, *Precizări ale GCS în atenția elevilor și părinților pentru începerea anului școlar*, 13 septembrie 2020.

-European Centre for Disease Prevention and Control, *COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission*, <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-schools-transmission-August%202020.pdf>, Stockholm, 6 august 2020.

-Guvernul României, *Norme privind instituirea de măsuri sanitare și de protecție în unitățile de învățământ în perioada pandemiei COVID-19*.

-Guvernul României, *Ordonanța de Urgență nr. 141 din 19 august 2020 privind instituirea unor măsuri pentru buna funcționare a sistemului de învățământ și pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011* publicată în *Monitorul Oficial* al României, nr. 767 din 21 august 2020.

-Hanushek, Eric A. și Woessmann, Ludger, *The Economic Impacts of Learning Losses*, OECD, septembrie 2020, pp.12-13.

-Ionescu, Costin și Peticilă, Mihai. *Analiză. Peste 2.100 de elevi (18%) din localitățile aflate în scenariul roșu nu au niciun dispozitiv pentru a participa la școala online, iar 56% au doar telefoane*, în *Edupedu.ro*, 7 sept. 2020, Accesat în 08.09, Cod URL: https://www.edupedu.ro/analiza-pestre-2-100-de-elevi-18-din-localitatile-aflate-in-scenariul-roosu-nu-au-niciun-dispozitiv-pentru-a-participa-la-scoala-online-iar-56-au-doar-telefoane/?fbclid=IwAR01-JenBCqmpoo6PKVi6R7ni5MV2bKu9y_gU1d9u7MQi8KipCNN0UiDrrc;

-Mallapaty, Smriti, *How schools can reopen safely during the pandemic*, *Nature*, Vol 584, 27 August 2020, pp. 503 - 504

-Ministerul Educației și Cercetării, OMEC Nr. 4135/21.04.2020 de aprobare a *Instrucțiunii privind asigurarea continuității procesului de învățare la nivelul sistemului de învățământ preuniversitar*, publicat în *Monitorul Oficial* al României, nr. 804, Partea I, din 1 sept. 2020.

SURSE

(PREZENTARE SELECTIVĂ)

-Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății, *Ordinul comun nr. 5487/1494/ 2020 privind măsurile de organizare a activității în cadrul unităților/instituțiilor de învățământ în condiții de siguranță epidemiologică pentru prevenirea îmbolnăvirilor cu virusul SARS-CoV-2*, publicat în *Monitorul Oficial* al României, nr. 804, Partea I, din 1 sept. 2020.

-Ministerul Educației și Cercetării, *ORDIN Nr. 5.447 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unitatilor de invatamant preuniversitar*, publicat în *Monitorul Oficial* al României, nr. 827, Partea I, din 9 septembrie 2020.

-Ministerul Educației și Cercetării, *Metodologie-cadru privind desfășurarea activităților didactice prin intermediul tehnologiei și al internetului, precum și pentru prelucrarea datelor cu caracter personal*, 10 septembrie 2020.

-Ministerul Sănătății, *Analiza epidemiologică pe județe pentru începerea anului școlar*, 7 sept. 2020, Accesat, 07.09. 2020, Cod URL: <http://www.ms.ro/wp-content/uploads/2020/09/Analiza-epidemiologica-pe-județe-pentru-inceperea-anului-scolar.pdf>

-Ministerul Sănătății, *Norme privind instituirea de măsuri sanitare și de protecție în unitățile de învățământ în perioada pandemiei COVID-19*, Accesat 20.08.2020, Cod URL: <http://www.ms.ro/wp-content/uploads/2020/08/DRAFT-ANEXA.pdf>

-Organizația Mondială a Sănătății, *Considerations for school-related public health measures in the context of COVID-19*, 10 mai, 2020.

-Parlamentul României, *Legea 185/2020, privind modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011*, publicată în *Monitorul Oficial* al României, nr. 762, Partea I, din 20 august 2020.

-Parlamentul României, *Legea 187/2020, privind completarea Legii educației naționale nr. 1/2011*, publicată în *Monitorul Oficial* al României, nr. 762, Partea I, din 20 august 2020.

-UNESCO, UNICEF, Banca Mondială, Programul Alimentar Mondial, *Framework for reopening schools*, April, 2020.

The page features two vertical bars: a teal bar on the left and a grey bar on the right. The teal bar contains the main title text.

PREZENTAREA PARTENERILOR ȘI A ECHIPEI DE CERCETARE

Facultatea de Științe Politice

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Facultatea de Științe Politice (FSP) din cadrul SNSPA oferă programe de studiu în domeniile științe politice, studii europene, relații Internaționale, sociologie, și psihologie. Prin aceste programe și activitatea de cercetare desfășurată, facultatea își propune să dezvolte disciplinele științe politice, sociologie și psihologie și a celor conexe acestora, dar și valorile democratice și civice ale societății românești. Domeniile de studiu și cercetare în care facultatea și-a dezvoltat o expertiză solidă sunt: teorie și filozofie politică, politică comparată, relații internaționale, studii europene, politici publice, politica Centrului și estului Europei, studiul democrației și al minorităților.

Mai multe informații aici: www.politice.ro

Asociația Centrul Step by Step pentru Educație și Dezvoltare Profesională este cel mai important promotor al educației timpurii de calitate și face parte din Asociația Internațională Step by Step (ISSA), organizație neguvernamentală care dezvoltă programe în domeniul educației. Din 1994, în parteneriat cu Ministerul Educației, Centrul Step by Step implementează Alternativa Educațională Step by Step, aplicată în prezent în peste 320 de grădinițe și școli din 95 de localități.

Mai multe informații aici: www.stepbystep.ro

Asociația Națională a Colegiilor și Liceelor Pedagogice (ANCLP)

Asociația Națională a Colegiilor și Liceelor Pedagogice din România, reunind liceele și colegiile pedagogice, ca instituții de formare la nivel preuniversitar a educatorilor- puericultori, a educatoarelor și învățătoarelor, precum și cadre didactice (educatoare, învățători și profesori) de la aceste instituții și de la alte instituții din sistemul de învățământ preuniversitar românesc, este asociație parteneră a Ministerului Educației și Cercetării în procesul de reformă a învățământului vocațional pedagogic românesc, partener instituțional al Centrului Internațional pentru Cercetări și Studii Transdisciplinare (CIRET) Paris și un actor important în spațiul educațional românesc.

Mai multe informații aici: www.anclp.ro